

قدیمی‌ترین سند شمع‌گردانی در حرم مطهر رضوی مربوط به سال ۱۳۳۴ قمری است
اما شمع‌افروزی در حرم سابقه‌ای دیرینه دارد

گریه‌بی‌پایان شمع‌ها

۳

ضمیمه رایگان روزنامه شهریار
شماره روزنامه ۳۷۳۲
پنجشنبه ۲۰ مرداد ۱۴۰۱
شماره ضمیمه مجله ۳۷۰
دریافت نسخه الکترونیک شهریار مجله از
shahrarnews.ir

Mashhadchehreh.ir
مشهدچهره
@Mashhad.Chehreh

کمیته دهه آخر صفر «ستاد» شد

سیدجلیل یامشکی سرپرست معاونت زیارت و گردشگری شهرداری مشهد، از برگزاری جلسه هماهنگی اقدامات دهه آخر صفر خبر داد و گفت: با توجه به حضور خیل عظیم زائران در دهه آخر صفر، مقرر شد کمیته دهه آخر صفر به ستاد دهه آخر صفر تغییر پیدا کند و شهردار مشهد رئیس این ستاد باشد.

میزبانی از ۶ هزار زائر

سفره‌های پذیرایی از زائران عزادار اباعبدا... الحسین (ع) در حرم مطهر رضوی پهن شد. بارگاه منور امام هشتم در دهه اول ماه محرم با توزیع ۶ هزار وعده شله در روزهای تاسوعا و عاشورا میزبان عزاداران حسینی بود.

زنان محله نوغان هر سال سوگواره تشییع نمادین امام مهربانی‌ها را تکرار می‌کنند

ردپای هویت نوغان در مسجد الرضا(ع)

منطقه

نهمین

از قدیمی‌ترین تره‌انجیب‌ها و بیشتر زائران مضجع شریف و کسبه اطراف در این مسجد رفت و آمد می‌کنند و برای نمازهای جماعت و برگزاری مراسم در مناسبت‌های مختلف حاضر می‌شوند.

● عزاداری طلبه‌های پاکستانی

از قدمت مسجد الرضا(ع) که بگذریم، فعالیت‌های اجتماعی مسجد به معنای ایجاد فضای همدلی و همراهی در خور توجه است. کمک‌هایی نیز هم در قالب بسته‌های معیشتی و هم در پوشش خدمات درمانی به خانواده‌های نیازمند و طلبه‌های پاکستانی ارائه می‌شود.

در مواردی هم خانه این افراد تجهیز شده و امکانات ضروری که نیاز داشتند، از جمله گاز و آب گرم کن و یخچال برایشان فراهم شده است.

حالا چندین سال است که عزاداری‌های دهه اول محرم را همین طلبه‌های پاکستانی در مسجد الرضا(ع) پوشش می‌دهند؛ مراسمی که حزن عجیبی را به دل حاضران و نمازگزاران می‌نشانند. برنامه‌های سوگواری امام حسین(ع) و شهدای کربلا در این مسجد هر شب با پذیرایی شام از عزاداران ابا عبا...^(۱) پایان می‌یابد.

شیخ ذبیح... مسئولیت مسجد را پذیرد. سید محمد ابتدا از بار نمی‌رفت و گفت که این کار سختی است و از توان من خارج است، اما حاج آقا خطاب به او گفت: «اگر نمی‌توانستید، چگونه در نبود شیخ ذبیح... امور مسجد را به دست گرفتید؟!»

سید محمد می‌گوید: در خواست حاج آقا و ترمذ من برای قبول نکردن و وظیفه سنگین خادمی مسجد الرضا(ع) ادامه داشت تا اینکه خدا بیامرز با تأکید گفت: «آقا سید محمد، دست ما و پدر و مادر شما در یک کاسه رفته!»

همین کلام کافی بود تا سید محمد بدون معطلی و بی‌قید و شرط خادمی مسجد را قبول کند و این‌گونه شد که از همان زمان سید محمد وارد این وادی شد و عشق به خدمت در خانه خدا و در جوار حرم مطهر حضرت رضا(ع) آن چنان پابندش کرد که دیگر به هیچ بهانه‌ای توان دل‌کندن از این صحن و سرار ندارد. او در همه این سال‌ها به اندک درآمدی که حالا به ماهی یک میلیون تومان رسیده است، قناعت کرده، اما هرگز حتی در ذهنش هم به بازنشستگی فکر نکرده است. او مهم‌ترین ویژگی مسجد الرضا(ع) را به روایت «زنان نوغان» برمی‌گرداند و می‌گوید: برخی روایت می‌کنند هنگام شهادت امام هشتم(ع) زنان نوغان مهریه‌هایشان را به همسرانشان بخشیدند و با تهیه شاخه‌های گل‌راهی تشییع‌بیکر مطهر حضرت رضا(ع) شدند و آن‌گونه که از پدرانمان سینه به سینه نقل کرده‌اند، زنان نوغان اولین کسانی بودند که مویبه کنان در جوار بیکر پاک فرزند فاطمه(س) حاضر شدند.

از آن روزگار زنان نوغان هر سال در سالروز این فراغ غریبانه باره انداختن دسته‌های عزاداری به سوی حرم مطهر حرکت می‌کنند و بیکر نمادین امام مهربانی را تشییع می‌کنند. مراسمشان هم از سال‌های گذشته با نام «سوگواره زنان محله نوغان» شهرت پیدا کرده است.

● تغییرات ظاهری مسجد الرضا(ع)

وسعت این مسجد بیش از ۲۵۰ مترمربع است. سنگی قدیمی در گوشه صحن حیاط مسجد روی دیوار نصب شده است که قصه ساخت مسجد و تجدیدنمای آن به کوشش یک فرد خیر روی آن نوشته شده است. حسین جلیلی پیش‌ازشان ۲۵ سال است که امام‌جماعت مسجد الرضا(ع) است و علاوه بر این به عنوان فعال اجتماعی که در امور خیرخواهانه نقش مؤثری دارد، نیز شناخته می‌شود. او که متولد و بزرگ شده محله

سعیده ساجدی نیا نوغان ۹ کوچه‌ای در حوالی بارگاه امام رضا(ع) است که مسجد الرضا(ع) هویتی تاریخی به آن بخشیده است.

وارد کوچه که می‌شویم، چند قدم آن طرف‌تر در ورودی مسجد به چشم می‌خورد. زنانه و مردانه ندارد. همه از همین در وارد حیاط مسجد می‌شوند. دور تادور صحن حیاط و سایل مربوط به مراسم عزاداری امام حسین(ع) حال و هوای محرم را دارد.

حوالی اذان ظهر است و خادم مسجد در حال دم‌کردن چای و آماده کردن قندان‌ها و سینی‌های فنجان‌ها برای پذیرایی از نمازگزاران است. محراب و فضای داخل مسجد به گونه‌ای آراسته و نورپردازی شده است که حال و هوای عاشورا را به بیننده‌ای القامی کند.

حضور در این صحن و سرارجان و دل‌ت را به کربلا سال ۶۱ قمری گرمی زنده و آرامش عجیبی را برایت به ارمغان می‌آورد.

وقتی علت و ریشه این حس و حال را از حاضران که در انتظار آوای اذان و شروع نماز جماعت روی سجاده‌شان نشسته‌اند، جو‌ی می‌شویم، تاریخی شفاهی را بر ابرامان نقل می‌کنند. در میان نوغانی‌های قدیم مشهور است که پس از شهادت امام رضا(ع)، بیکر مطهرشان از این محل و این نقطه تشییع شده است.

نوغان شهری باستانی در ولایت توس و مجاور روستای سناباد بوده است؛ شهری که امروز از آن فقط نام یک محله باقی مانده که در مشهد حل شده است. با این حال نامش با امام رثوف(ع) گره خورده است. مردمان خون‌گرم و صمیمی نوغان همواره نوحه خوان شهادت غریبانه حضرت رضا(ع) بوده‌اند.

سید محمد ظریفیان سعادتی، از قدیمی‌های محله نوغان، نزدیک به چهار دهه است که در این مسجد بی‌دریغ و صادقانه خدمت می‌کند. او از زمانی که پدر بزرگ و پدر خدا بیامرزش در این مسجد بر رویا داشتند و نمازهای روزانه را در این مکان می‌خواندند، خاطره دارد.

● ۴۰ سال خدمت در مسجد الرضا(ع)

۲۸ ساله بود که شیخ ذبیح... خادم مسجد، هر زمان به جبهه اعزام می‌شد یا کاری برایش پیش می‌آمد، کلید مسجد را به سید محمد می‌داد که در مسجد را باز کند و حواسش به کارها باشد. آن زمان امام‌جماعت مسجد حاج آقا حسین بلخی بود که بعد از پدر مرحومش عهده‌دار اقامه نماز جماعت شده بود. او به سید محمد پیشنهاد کرد که بعد از

مردمان
خون‌گرم
و صمیمی
نوغان همواره
نوحه‌خوان
شهادت غریبانه
حضرت رضا(ع)
بوده‌اند

رواج شمع گردانی در حرم مطهر رضوی از دوره قاجار

برگزاری مراسم سوگواری و عزادگری و عزادگری مصیبت به مناسبت های مختلف در حرم مطهر امام رضا (ع) از قدیم مرسوم بوده است و در ایام شهادت ائمه اطهار (ع) به ویژه در ماه های محرم، صفر، رمضان و ایام فاطمیه این مجالس برگزار می شده است و روضه خوانان، نوحه خوانان و خطبای آستان قدس در دارالضیافه، دارالذکر، دارالحفاظ یا ایوان طلا به ذکر مصیبت می پرداختند. در این مراسم دستوراتی نیز از سوی متولی باشی یا نایب التولیه به تحویلداران کل یادربان با شیان یادگیر کارکنان برای برپایی این مراسم داده شده است. در مجموعه اسناد آستان قدس رضوی دو سند مرتبط با برگزاری مراسم شمع گردانی در سال های ۱۳۳۴ و ۱۳۳۵ قمری موجود است. احتمالاً شمع گردانی در سال های پیش از این سال هائیز طبق آنچه در سند گفته شده انجام می شده است. ولی سابقه و سندی از آن در مجموعه اسناد آستان قدس رضوی موجود نیست. با توجه به محتوای اسناد می توان گفت که شمع گردانی احتمالاً فقط در شب شهادت امام رضا (ع) برگزار می شده است. در این اسناد سید جواد ظهیر الاسلام، متولی باشی آستان قدس رضوی، به کشیک نویسی و حاجی شعاع التولیه، صاحب جمع روشنائی، دستور تهیه شمع برای شرکت کنندگان و همه کارکنان پنج کشیک رادر استای برپایی این مراسم و عزاداری در صحن عتیق (انقلاب) می دهد. همچنین از کشیک نویسی می خواهد که از چراغ استفاده نشود. این موضوع بیانگر این است که در استفاده از شمع یا چراغ هم اختلاف هایی بوده است.

قدیمی ترین سند شمع گردانی در حرم مطهر رضوی مربوط به سال ۱۳۳۴ قمری است اما شمع افروزی در حرم سابقه ای دیرینه دارد

گریه بی پایان شمع ها

زهر اسکندریان شمع ها همیشه در مهم ترین اتفاقات زندگی ما حضور دارند. از روشن کردن شمع بر سر سفره هفت سین و شام بریان بگریه یادگاری تا خاموش کردنش در روز تولد و از دست دادن عزیزانمان. شمع که همیشه نماد روشنی بخشی بوده است، با خودش پاکی و معنویت را هم می آورد. شاید همین موضوع حضور آن را در روزهای حساس زندگی مان پررنگ می کند؛ چیزی که از گذشته و روزهای تاریک و بدون برق با ما آمده است و حالا که انواع و اقسام چراغ و روشنائی وجود دارد، هنوز هست.

همین ترکیب ساده ریسمان و پارافین شمع، گذشته ای پیچیده و داستان هایی زیبا دارد، به ویژه در مشهد که شمع یکی از ملزومات روشنائی حرم مطهر رضوی بوده است؛ چنان که شمع یزی یا شمع سازی یکی از صنایع دستی قدیمی این شهر است.

شمع های قدیم ترکیبی از پیه، آهک، جوهر گوگرد و یک تکه نخ پنبه به نام فیتله بود به شکل ها و با کیفیت های مختلف ساخته و مصرف می شد. علاوه بر آن، بیشتر مردم از پیه سوزها استفاده می کردند. تجارت شمع در مشهد دوران جالبی داشته است. شمع را تعداد کمی از اقشار مرفه جامعه مشهد استفاده می کردند و اطلاعات دقیقی از میزان مصرف آن وجود ندارد. با این حال، مهم ترین مکانی که به شکل منسجم از شمع به عنوان وسیله روشنائی و اهداف معنوی بهره می گرفت و دارای تشکیلات منظمی برای تولید و استفاده آن بود، حرم مطهر امام رضا (ع) بود.

شمع فروشی یکی از شغل های رایج در مشهد بود

همه این اسناد و روایت ها از اهمیت روشنائی در حرم مطهر رضوی حکایت دارند؛ آن چنان که در مشهد شغلی به نام شمع فروشی رواج می دهد که تا چند دهه پیش هم می شد نشانه های آنان را در اطراف حرم دید. این افراد به زائران شمع نذری می فروختند و غالب تر اینکه بخش زیادی از روشنائی حرم پس از موقوفات، به وسیله همین نذرها قلمی کوچک تأمین می شده است. بی گمان همین مهم سبب می شود بعد ها نخستین مکانی که در مشهد برق کشی شود، حرم و روضه های مبارک آن باشد. آن طور که محمد حسین تقوی گیلانی تعریف می کند، پیش از آمدن برق، چراغ های نفتی می سوختند و شمع محفل و روشنائی خانه عوام بودند؛ آن روزگار چند خانواده در مشهد زندگی می کردند که نام خانوادگی شان «شماعی» بود. این اسم را از شغل و حرفه خود که ساخت و توزیع شمع بود، به یادگار داشتند و همین ها هم شمع مردم مشهد را تأمین می کردند. حرم مطهر رضوی پیش از آنکه با برق روشن شود، دارای چلچراغ های متعدد با خانه و جاشمعی بود که داخل خانه هایش شمع می گذاشتند. غروب هر روز خدام حرم نردبان های متحرکی را با خود حمل می کردند و این نردبان ها را از برهیک از چلچراغ ها قرار می دادند و بالایی رفتند و شمع های تازه را جایگزین شمع های سوخته می کردند. صبح فردا این کار دوباره تکرار می شد.

شمع روشن روی سنگ سیاه

در مجموع روشن کردن شمع در گذشته با برآورده شدن نذر و حاجت گره خورده بود و البته آداب و رسوم خودش را هم داشت؛ کاری که هنوز هم بین شهروندان مشهدی رواج دارد. البته بدون آداب و رسوم خاصی. کوچه پنجه یکی از همان جاهایی است که رسم شمع روشن کردن راتا کنون با خود آورده است. می گویند از قدیم همان طور که مردم به قدمگاه نیشابور می رفتند، برای دیدن اثر پنجه حضرت هم به این کوچه می آمدند؛ کوچه ای در پانصد متری حرم مطهر که همه شهرتش را از سنگ سیاهی روی دیوار دارد که منتسب به امام رضا (ع) است. این سنگ پس از چند بار جابه جایی به دلیل فراوانی ساخت و ساز و تخریب در بافت اطراف حرم، این روزها در گوشه ای از کوچه ای دو بیست متری به نام پنجه قرار دارد.

مراسم شمع گردانی در حرم مطهر رضوی در دوره پهلوی اول

اولیای آستانه مخالف چراغ برق بودند

طبق گزارش کتاب «تاریخ اقتصادی مشهد»، در سال ۱۲۷۲ قمری خرید و فروش شمع با فعالیت اقتصادی اولیای آستانه پیوند خورده بود. میزان مصرف شمع و روشنائی آستان قدس در سال ۱۳۲۱ قمری ۸ هزار و ۳۴۲ تومان بود که به احتمال زیاد بیشتر آن ها وارداتی بود. به همین دلیل دایرشدن چراغ الکتریکی با واکنش برخی اولیای آستانه از منظر اقتصادی روبه روشد. همین هم باعث شد آن هادر ۲۹ ربیع الاول ۱۳۲۸ چراغ برق های حرم را خاموش کنند. این موضوعات باعث شد تا مسائلی مثل شمع دزدی و گران فروشی شمع هم رواج پیدا کند.

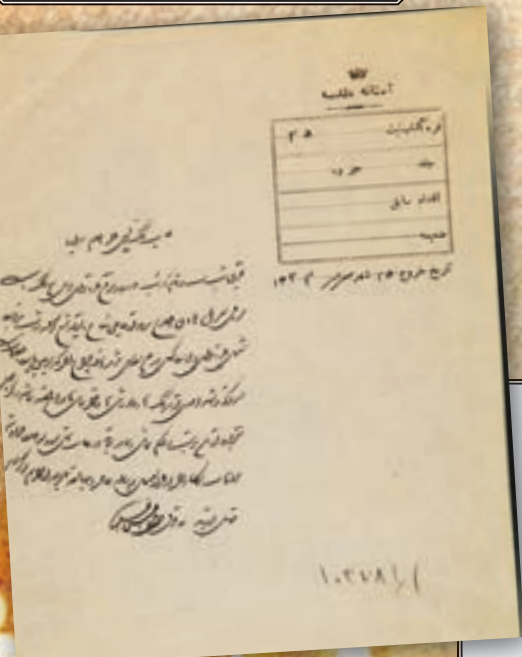
تأسیس واحد شمع سازی در آستان قدس

شمع سازی یکی از صنایع سنتی در مشهد بود و چند خانواده با نام شماعی کارشان در ارتباط با شمع، تهیه و توزیع آن بود. این صنعت به تدریج در مشهد را کد شد، ولی مصرف شمع به پایان نرسید. با اینکه جایگاه آن به عنوان یک وسیله روشنائی کاسته شد، در مراسم مذهبی شمع گردانی همچنان استفاده می شود. فرهنگ شمع روشن کردن با فرهنگ زیارت آستان قدس به ویژه در مراسم های مذهبی پیوند خورده است. از این رو این نهاد به تولید شمع به شکل نوین نیز توجه کرده است. البته در سال های ۱۳۵۰ تا ۱۳۵۳ خورشیدی یکی از طرح های آستان قدس رضوی با تولید حسن زاهدی، تأسیس واحد شمع سازی با سرمایه ۵۰ هزار تومان بود.

مردم شمع های ار و پایی را ناپاک می دانستند

آن طور که در جلد اول کتاب «تاریخ اقتصادی مشهد» آمده است، در روزهایی که شماعی ها مسئولیت هماهنگی روشنائی حرم را بر عهده داشتند، میزان مصرف با گذشت زمان افزایش می یافت. بر اساس جمع و خرج کر بلایی ابراهیم شماعی ۲۵ رمضان تا آخر ذی قعدة ۱۲۴۷، موم یک خروار و ۱۴ من و ۳۰ سیر، پیه گداخته یک خروار و ۹۹ من و ۳۳ سیر و شمع ۶ من و ۱۹ سیر و نیم و هیمه یک خروار و ۷۰ من استفاده شده است. هزینه این اقلام هم از درآمد موقوفات مخصوص روشنائی مثل خان میرمعین و شاهوردی خان تأمین می شد.

جالب است بدانید شمع های خام و زمخت تا ۱۳۲۶ قمری همچنان در مشهد تولید می شد. زیرا زائران انواع اروپایی آن را ناپاک می دانستند. اشاره به حجم زیاد موم در گزارش های روشنائی حرم نشان می دهد شمع های مصرف شده در این مجموعه از نوع شمع مومی بوده است. در اسناد تاریخی به ساخت چهار نوع شمع اشاره شده است: شمع عادی که هنگام سوختن بوی نامطبوعی پخش می کرد، شمع گچی که طولش یک و جب بود و بوی نامطبوع و نه اشک ز یاد داشت و به همین دلیل گران تر بود و در داخل حباب لاله و چلچراغ قرار می گرفت و شمع مومی و کافوری هم تشریفاتی و تزئینی برای مجالس رسمی و مهمانی های بزرگ بود.

دستور برای شمع گردانی در حرم مطهر رضوی شب شهادت امام رضا (ع) ۱۳۳۴ قمری

سفارش و برنامهریزی برای شمع گردانی در شب شهادت امام رضا (ع) ۱۳۳۵ قمری

بنای مقدس فاطمیه، میزبان شیرازی‌ها

تأسیس شد و در گذر سال‌ها با جمع‌آوری نذورات مردمی گسترش یافت. بسیاری از افراد نیازمند با همراهی خیران به صورت رایگان یا با پرداخت وجهی اندک رهنسپار مشهد می‌شوند. حاج حسین ولدان نخستین رئیس این هیئت ریشه دار بوده و نام نیکش باقی مانده است. پس از انقلاب اسلامی پیر غلامان و پیشکسوتان این هیئت تصمیم گرفتند برای زائران مسیری تازه بکشایند تا راحت‌تر به زیارت امام هشتم (ع) بیایند. ساخت حسینیه در مشهد تصمیمی بود که چند تن از اعضای قدیمی این هیئت گرفتند. روز شهادت حضرت فاطمه (س) و دهه فاطمیه ایامی است که این هیئت در فاطمیه مشهد حضور دارد و برای آن حضرت عزاداری می‌کند.

قرار دارد، یکی از این مکان‌های اقامتی است که هیئت متوسلین به حضرت زهرا (س) شیراز آن را بنا کرده است. این حسینیه که بیشتر با نام فاطمیه شیرازی هاشناخته می‌شود، در همه روزهای سال پذیرای زائران شیرازی در مشهد است. این زائران که فاصله دو بیست متری از این حرم آنرا شاخص کرده است، نزدیک به ورودی باب الهادی قرار دارد و زائران می‌توانند با فاصله زمانی پنج دقیقه خودشان را به حرم مطهر برسانند. فاطمیه شیرازی‌ها با داشتن حدود نود اتاق و سالن غذاخوری امکانات خوبی را برای دل‌دادگان امام هشتم (ع) فراهم کرده است که با قیمت مناسب و ارزان در اختیار زائران قرار می‌گیرد. این بنا پس از پیروزی انقلاب اسلامی با خرید یک باب منزل مسکونی و اختصاص آن به زائران امام هشتم (ع)

مشهد نگین زیارتی ایران است و همه دوست دارند دست کم سالی یک بار به آن سفر کنند و دلشان را در دریای درخشان امام رضا (ع) غرق کنند. همه کسانی که به این شهر سفر می‌کنند، با موضوع اسکان در این شهر زیارتی روبه‌رو هستند. یکی از مسائلی که از سال‌های دور هیئت‌های مذهبی در دیگر نقاط کشور دنبال می‌کرده‌اند، ساخت حسینیه در مشهد بوده است تا مسئله اسکان برای اعضای هیئت و همشهریان نشان را حل کنند. به‌طور معمول در هیئت‌های بزرگ شهرهای مختلف ایران یک نفر بانی می‌شود و با جمع‌آوری وجوه نقد و نذورات خانه‌بازمینی را در اطراف حرم مطهر می‌خرد و آن را برای استفاده زائران آماده می‌کند. حسینیه فاطمیه شیرازی‌ها که در کوچه شهید یگانه ۳

محلات منطقه ما:

نهمین: بالا خیابان، پایین خیابان

مدیر عامل: سید میثم موسوی مهر
 سردبیر: سید سجاد طلوع هاشمی
 دبیر شهر آرا محله: فاطمه خلخالی استاد
 دبیر شهر آرا محله منطقه نهمین: فاطمه شوشتری
 تلفن شهر آرا محله منطقه نهمین: ۳۲۲۱۸۲۶۸

شماره پیامک: ۳۰۰۰۷۲۸۹
 دفتر منطقه نهمین: خیابان کاشانی، کاشانی ۱۲، پلاک ۲۳
 پست الکترونیک:
 mahallesamen@shahrara.ir
 کانال شهر آرا محله: @ShahraraMahaleh
 دریافت نسخه الکترونیک شهر آرا محله:
 shahraranews.ir

کوچه یگانه

محله پایین خیابان

یکی از دو سابط مشهد در «یگانه»

بزرگی تبدیل شده است و در سوی دیگرش هنوز خانه‌های قدیمی همراه با حسینیه‌ها و هتل‌ها به حیات ناهمگون خود ادامه می‌دهند. حسینیه ابوالفضل کاخکی‌های مقیم مشهد نبش این کوچه قرار دارد؛ حسینیه‌ای که دی‌ماه سال ۱۳۶۰ تأسیس شده و پذیرای زائران حضرت رضا (ع) از این شهر است.

نعیمه زینبی | کوچه شهید یگانه ۳ معبری کوتاه اما پرتردد برای آن دسته از زائران امام هشتم (ع) است که حدفاصل خیابان خسروی و خیابان شیرازی ساکن می‌شوند. این مسیر رو به باب الهادی گشوده می‌شود. یکی از روضه‌های قدیمی مشهد در این محدوده برگزار می‌شود. خانه‌های قدیمی در یک سوی این مسیر به پارکینگ

یکی از دو سابطی که از مشهد قدیم به یادگار مانده است، در این کوچه قرار دارد که با گذشته مردم مشهد پیوندی دیرینه دارد. سابط به دلیل بار یکی و مسقف بودن سبب می‌شده است وقت یورش مهاجمان، دشمن نتواند سوار بر اسب از آن عبور کند و همین موضوع به مردم کمک می‌کرده است تا بهتر بتوانند از خود دفاع کنند. سابط در زبان فارسی ریشه‌ای کهن دارد. بخش اول آن «سا» به معنای آسایش و بخش دوم آن «باط» نشانه ساختمان، آبادی و عمارت است.

در کوچه فرعی این معبر دو مدرسه علمیه پذیرای علاقه‌مندان به علوم اسلامی است. مدرسه علمیه جعفریه را آیت‌الله حاج شیخ غلامحسین عبدخدایی در سال ۱۳۸۷ تأسیس کرده است. مدرسه علمیه آیت‌الله موسوی نژاد نیز که اکنون در حال بازسازی است، در سال ۱۳۴۹ ساخته شده است.

مسجد صدیقی‌ها از مساجد قدیمی مشهد است که فاصله بسیار کمی با حرم دارد. هر سال برنامه «محفل اشک» که یکی از برنامه‌ها و مراسم‌های قدیمی حرم مطهر رضوی است و در آن مداحان و ذاکران اهل بیت عصمت و طهارت (ع) مرثیه‌سرایی می‌کنند، در این مسجد برگزار می‌شود.

